

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 49/01

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. decembra 2001 v senáte zloženom z predsedu senátu Daniela Švábyho a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatý podnet Ing. J. R. a K. R., obaja bytom V. K., zastúpených advokátom JUDr. I. M., B. B., na začatie konania vo veci porušenia ich práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu vo Veľkom Krtíši v konaní vedenom pod sp. zn. 3 C 426/97 a postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 12 Co 2381/98 a takto

r o z h o d o l :

Okresný súd vo Veľkom Krtíši v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 3 C 426/97 a Krajský súd v Banskej Bystrici v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 12 Co 2381/98 porušili právo Ing. J. R. a K. R. vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom

zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na spravodlivé súdne konanie zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 22. februára 2001 doručený podnet Ing. J. R. a K. R., obaja bytom V. K. (ďalej len „navrhovatelia“), na začatie konania vo veci porušenia ich základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ktorého sa mal dopustiť Okresný súd vo Veľkom Krtíši (ďalej len „okresný súd“) postupom v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 3C 426/97 a Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) postupom v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 12 Co 2381/98. Po odstránení väd podania ústavný súd uznesením z 28. augusta 2001 č. k. I. ÚS 49/01-17 podnet navrhovateľov podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na konanie v časti namietajúcej porušenie ich práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a krajského súdu, pričom v časti domáhajúcej sa zrušenia napadnutých rozhodnutí okresného súdu a krajského súdu a nariadenia obnovy konania a v časti namietajúcej porušenie predmetných práv Stavebným bytovým družstvom vo V. K. ústavný súd podnet navrhovateľov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol.

Navrhovatelia uviedli, že v konaní, ktoré súdy prvého aj druhého stupňa viedli o určenie ich povinnosti vypratať pivnicu č. 8 nachádzajúcu sa vo V. K., bolo porušené ich právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, ako aj ich právo na spravodlivé

súdne konanie. Tohto porušenia sa mal okresný súd dopustiť tým, že v predmetnom spore údajne „nadvážal žalobcom (...) a manipuloval dôkazný materiál“, a to napríklad tak, že „účelovo vykonštruované dôkazy boli mimo pojednávania priamo do spisu vkladané“. Navrhovatelia toto tvrdenie konkretizovali poukázaním na skutočnosť, že 6. mája 1998 okresný súd (v podaní navrhovateľov nesprávne označené ako 8. mája 1998) odročil pojednávanie za účelom vyhlásenia rozsudku na 11. máj 1998, pričom však v čase medzi odročením pojednávania a vyhlásením rozsudku bolo do spisu vložené prehlásenie A. K. týkajúce sa pridelenia predmetnej pivnice jeho otcovi J. K. ako pôvodnému nájomníkovi bytu č. 8 a o toto prehlásenie sa okresný súd v odôvodnení rozsudku, ktorým navrhovateľom uložil povinnosť túto pivnicu vypratať, oprel ako o vykonaný dôkaz. Krajský súd sa porušenia predmetných práv navrhovateľov mal dopustiť tým, že napriek námietke vznesenej vo včas podanom odvolaní, že písomná výpoveď Adriána Kolečka bola „doručená neúradným postupom priamo do spisov deň pred vynesením rozsudku 11. 5. 1998, resp. až po tomto termíne“, sa touto námietkou navrhovateľov nezaoberal a napadnuté rozhodnutie okresného súdu v plnom rozsahu potvrdil.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k opodstatnenosti prijatého podnetu (ďalej len „návrh“) stanoviskom z 5. septembra 2001 písomne vyjadril okresný súd, zastúpený jeho predsedom JUDr. M. R., a stanoviskom z 18. septembra 2001 krajský súd, zastúpený jeho predsedom JUDr. Ľ. B..

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedol, že v predmetnej veci zákonný sudca JUDr. S. C. oprel svoje rozhodnutie okrem iného aj o dôkaz (prehlásenie A. K.), ktorý nebol vykonaný na pojednávaní a účastníci konania sa k nemu nemohli vyjadriť. Vzhľadom na uvedené považoval predseda okresného súdu návrh navrhovateľov v časti namietajúcej porušenie ich práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu za dôvodný. V závere svojho vyjadrenia predseda okresného súdu navrhol, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania v predmetnej veci.

Predseda krajského súdu vo svojom vyjadrení uviedol, že sa pridrižiava vyjadrenia predsedu okresného súdu. Vo vzťahu ku krajskému súdu uviedol, že aj tento nesprávne akceptoval dôkaz, ktorý vo veci nebol získaný podľa príslušných procesných ustanovení, čo mohlo ovplyvniť výsledok sporu a znamenalo porušenie práva účastníka konania na spravodlivé súdne konanie. Predseda krajského súdu tiež uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní v predmetnej veci.

Vo svojom vyjadrení zo 6. novembra 2001 k stanoviskám predsedu okresného súdu a predsedu krajského súdu sa právny zástupca navrhovateľov obmedzil na oznámenie, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci. Ústavný súd, vychádzajúc z názoru, že od ústneho pojednávania nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci, preto podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde so súhlasom účastníkov konania od ústneho pojednávania upustil a rozhodoval na neverejnom zasadnutí senátu.

II.

Z predloženého spisového materiálu a z písomných vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovné skutočnosti:

Nájomníci bytu č. 8 vo V. K. A. O. a S. O. sa návrhom zo 17. júla 1997 domáhali, aby okresný súd určil, že sú oprávnení užívať pivnicu č. 8, a zároveň určil, že navrhovatelia v procesnom postavení odporcov sú povinní túto pivnicu vypratať. V predmetnej veci okresný súd vykonal dokazovanie výsluchom účastníkov konania, svedkov P. K., J. B., A. D. a Ing. V. V., oboznámením sa so stavom na mieste samom, ohliadkou miesta a oboznámením sa s viacerými listinnými dôkazmi. Na pojednávaní konanom 6. mája 1998 účastníci konania a ich právni zástupcovia predniesli záverečné návrhy, na čo okresný súd podľa § 156 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) uznesením odročil pojednávanie za účelom vyhlásenia rozsudku na 11. máj 1998. V spise okresného súdu vedenom v predmetnej veci sa po zápisnici z pojednávania zo 6. mája 1998 a pred zápisnicou z pojednávania z 11. mája 1998 nachádza prehlásenie A. K. datované 10. mája 1998, v ktorom tento uvádza, že pivnica č. 8 bola pridelená k bytu č. 8, ktorého pôvodným

nájomníkom bol jeho otec J. K.. K tomuto prehláseniu predseda okresného súdu uviedol, že sa do spisu dostalo v čase medzi 6. a 11. májom 1998 bez toho, aby bolo opatrené prezenčnou pečiatkou súdu, a že z viacerých indícií (vyjadrenie zapisovateľky súdu, očíslovanie prehlásenia tým istým perom ako podpísanie zápisnice z pojednávania zo 6. mája 1998 sudcom okresného súdu JUDr. S. C.) vyplýva, že toto prehlásenie zažurnalizoval priamo sudca JUDr. S. C.. Na pojednávaní 11. mája 1998 okresný súd vyniesol rozsudok, ktorým navrhovateľom uložil povinnosť vypratať predmetnú pivnicu a nahradiť A. a S. O. trovy konania. V odôvodnení tohto rozhodnutia okresný súd uviedol, z ktorých dôkazov pri svojom rozhodovaní vychádzal, pričom medzi tieto dôkazy zaradil aj prehlásenie A. K. z 10. mája 1998.

Proti rozhodnutiu okresného súdu podali navrhovatelia včas odvolanie, v ktorom okrem iného uviedli, že „pokiaľ ide o písomnú výpoveď A. K., ktorú súd I. stupňa pri zdôvodnení rozsudku vzal v úvahu, je účelová a bola doručená neúradným postupom priamo do spisov deň pred vynesení rozsudku 11. 5. 1998, resp. až po tomto termíne“. Krajský súd rozsudkom z 12. novembra 1998 rozhodnutie okresného súdu v plnom rozsahu potvrdil, pričom v odôvodnení rozsudku uviedol, že navrhovatelia nepreukázali žiaden právny titul pre užívanie predmetnej pivnice, a preto bolo rozhodnutie okresného súdu potrebné považovať za správne. Námietskou navrhovateľov o nezákonnom postupe okresného súdu pri dokazovaní, in concreto pri vyhodnocovaní prehlásenia A. K. z 10. mája 1998, sa krajský súd nezaoberal.

III.

Navrhovatelia sa predmetným návrhom domáhali rozhodnutia ústavného súdu o tom, že postupom okresného súdu v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 3 C 426/97 a krajského súdu v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 12 Co 2381/98 došlo k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „každý má právo, (...) aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom“, ako aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne (...) prejednaná nezávislým a nestranným súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Právu účastníka konania vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zodpovedá podľa ústavného súdu ústavná povinnosť súdu umožniť účastníkovi, aby sa vyjadril ku každému dôkazu, ktorý súd vykonal a ktorý môže obsahovať zistenie významné pre rozhodnutie súdu (mutatis mutandis I. ÚS 75/96). Na úrovni vykonávacej zákonnej úpravy túto koreláciu práva účastníka konania a jemu zodpovedajúcej povinnosti súdu zakotvujú viaceré ustanovenia OSP. Podľa § 123 OSP účastníci konania majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonávaným dôkazom. Podľa § 122 ods. 1 OSP dokazovanie súd vykonáva na pojednávaní. Od tejto zásady sa súd môže odchýliť len výnimočne – ak je to účelné, môže o vykonanie dôkazu dožiadať iný súd alebo predseda senátu môže z poverenia senátu vykonať dôkaz mimo pojednávania (§ 122 ods. 2 OSP v spojení s § 39 a § 114 ods. 2 písm. c) OSP). Aj v takom prípade však účastníci konania majú právo byť prítomní pri takto vykonávanom dokazovaní a jeho výsledky treba na pojednávaní vždy oznámiť (§ 122 ods. 2 OSP).

Zároveň, podľa § 119 ods. 2 OSP, na začiatku nového pojednávania predseda senátu oznámi obsah prednesov a vykonaných dôkazov. V zmysle ustanovenia § 156 ods. 2 OSP sa však toto ustanovenie nepoužije v prípade, ak bolo pojednávanie odročené za účelom vyhlásenia rozsudku. Z citovaných ustanovení v ich vzájomnej súvislosti vyplýva, že v prípade odročenia pojednávania za účelom vyhlásenia rozsudku v období medzi odročením pojednávania a vyhlásením rozsudku na takto odročenom pojednávaní nie je prípustné, aby súd vykonával ďalšie dôkazy. K tomuto názoru sa vo svojom vyjadrení priklonil aj predseda okresného súdu, keď uviedol, že po odročení pojednávania za účelom vyhlásenia rozsudku nie je možné, aby súd až do vyhlásenia rozsudku vykonával akékoľvek dokazovanie.

Ústavný súd už vyslovil, že pri podávaní výkladu ústavy majú práva a slobody zaručené medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách podporný význam, pričom ústavu nemožno vysvetľovať spôsobom zakladajúcim porušenie takejto medzinárodnej zmluvy, ak je Slovenská republika jej účastníkom (mutatis mutandis II. ÚS 48/97, PL. ÚS 15/98), a zároveň pri vymedzení obsahu ústavou zaručených práv a

slobôd ústavný súd prihliada, pokiaľ to ústava nevyklučuje, na znenie príslušných medzinárodných zmlúv a judikatúru k nim sa vzťahujúcu (mutatis mutandis II. ÚS 55/98). Inými slovami, výklad dohovorom zaručených práv a slobôd Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) je jednou z orientačných smerníc, prostredníctvom ktorých ústavný súd postuluje normatívny obsah súvisiacich práv a slobôd zaručených ústavou. V danej veci je táto výkladová technika relevantná, pokiaľ ide o súvislosť obsahu práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy s obsahom práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Zásadu priamosti a ústnosti vykonávania dôkazov ako jednu zo základných zásad občianskeho súdneho konania napokon zaručuje nielen ústava (čl. 48 ods. 2), ale aj dohovor (čl. 6 ods. 1). V širšom chápaní je totiž táto zásada súčasťou práva účastníkov konania na spravodlivé prejednanie vecí týkajúcej sa ich občianskych práv a záväzkov a zároveň špecifickým vyjadrením zásady kontradiktórnosti sporového konania. O takéto vymedzenie práva účastníka konania vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom sa vo svojej judikatúre opiera aj ESLP, ktorý vyslovil, že súčasťou koncepcie spravodlivého súdneho konania je zásada kontradiktórnosti, v súlade s ktorou musia mať účastníci nielen právo navrhnúť všetky dôkazy, ktoré považujú za nevyhnutné na preukázanie svojich tvrdení, ale aj právo byť oboznámení a vyjadriť sa ku všetkým dôkazom a vyjadreniam predloženým s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu (pozri rozsudky ESLP vo veciach Nideröst-Huber v. Švajčiarsko, 1997-I, s. 108, § 24; Mantovanelli v. Francúzsko, 1997-II, s. 436, § 33; Krčmář v. Česká republika z 3. marca 2000, § 40). Účastník konania preto musí mať možnosť oboznámiť sa s dôkazmi predloženými súdu, ako aj možnosť vyjadriť sa k existencii, obsahu a autenticite predložených dôkazov, a to príslušným spôsobom a v príslušnom čase a v prípade potreby aj v písomnej forme a vopred (pozri rozsudok ESLP vo veci Krčmář v. Česká republika, § 42).

Jednou zo súčastí koncepcie spravodlivého súdneho konania je tiež princíp rovnosti zbraní, ktorý okrem iného vyžaduje, aby každý účastník mal primeranú možnosť predložiť svoje návrhy za podmienok, ktoré nie sú podstatne nevýhodnejšie než podmienky, za ktorých touto možnosťou disponuje druhý účastník (pozri rozsudky ESLP vo veciach

Ankerl v. Švajčiarsko, 1996-V, s. 1567-68, § 38; Helle v. Fínsko, 1997-VIII, s. 2928, § 53, Krčmář v. Česká republika, § 39).

Okresný súd postupom, ktorým účastníkovi konania odňal možnosť oboznámiť sa a vyjadriť sa k dôkazu, ktorý vykonal a z ktorého pri rozhodovaní vychádzal, však predmetné práva navrhovateľov, tak ako ich konštantne interpretuje ústavný súd aj ESLP, nerešpektoval. S jedným z dôkazov obsahujúcim zistenia významné pre rozhodnutie okresného súdu mali navrhovatelia možnosť oboznámiť sa až prostredníctvom samotného rozhodnutia okresného súdu a možnosť vyjadriť sa k nemu v predmetnom konaní nemali žiadnu. Tento postup okresného súdu znamenal prima facie porušenie práva navrhovateľov vyjadriť sa ku každému z vykonaných dôkazov, tak ako im ho zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd už vyslovil, že v prípade, že ústavná úroveň úpravy verne „prenáša“ do vnútroštátneho právneho poriadku záväzky z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ústavná úprava slúži ako základňa praktickej aplikácie týchto záväzkov v právnej praxi Slovenskej republiky (mutatis mutandis II. ÚS 91/99, I. ÚS 28/01). Ak sa preto navrhovateľ domáha vyslovenia porušenia základných práv a slobôd garantovaných v ústave a zároveň aj ľudských práv a základných slobôd garantovaných v medzinárodnej zmluve o ľudských právach a základných slobodách, ktorou je Slovenská republika viazaná, a ak v obsahu týchto práv a slobôd nie je významový rozdiel, zistením a vyslovením porušenia ústavou garantovaného základného práva alebo slobody sa naplní účel ochrany poskytovanej ústavným súdom. V takých prípadoch ústavný súd návrhu v časti namietajúcej porušenie práva alebo slobody podľa medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách spravidla nevyhoví (mutatis mutandis II. ÚS 58/98, I. ÚS 28/01).

V danom prípade však ústavný súd dospel k názoru, že postup okresného súdu mal pre ústavnú kvalitu predmetného súdneho konania a príslušných práv navrhovateľov širšie implikácie, než sú obsiahnuté v samotnom práve vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom. Podľa judikatúry ústavného súdu práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je nevyhnutné vykladať v ich väzbe na čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy (mutatis mutandis I. ÚS 75/96), pričom

práve čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany (mutatis mutandis I. ÚS 26/94, I. ÚS 28/01), a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu. Zároveň je v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy možné domáhať sa práv podľa čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú, pričom však v súlade s čl. 152 ods. 4 ústavy musí byť výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v súlade s ústavou, a súčasne v zmysle čl. 154c ods. 1 ústavy majú príslušné medzinárodné zmluvy vrátane dohovoru prednosť pred zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd. Zo vzájomnej súvislosti týchto ustanovení vyplýva, že dohovor a judikatúra k nemu sa vzťahujúca predstavujú pre vnútroštátne orgány aplikácie práva záväznú výkladovú smernicu pre výklad a uplatňovanie zákonnej úpravy jednotlivých komponentov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy a tým normujú rámec, v ktorom je pred týmito orgánmi možné domáhať sa rešpektovania jednotlivých aspektov „práva na spravodlivý proces“.

Vychádzajúc z uvedeného a prihliadajúc na konkrétne okolnosti prípadu dospel ústavný súd k názoru, že okresný súd napadnutým postupom porušil tiež zásadu priamosti a ústnosti vykonávania dôkazov a zásadu kontradiktórnosti sporového konania, teda zásady obsiahnuté jednak v príslušných ustanoveniach OSP a jednak v práve na spravodlivý proces, tak ako ho vykladá ústavný súd aj EŠLP. O kontradiktórnosti totiž nemožno hovoriť tam, kde jedna zo sporových strán nemá možnosť vyjadriť sa k obsahu a autenticite tvrdenia vzťahujúceho sa na jednu z podstatných skutkových okolností sporu. Odňatím tejto možnosti okresný súd navrhovateľom odňal aj možnosť reagovať na predložený a vykonaný dôkaz (prehlásenie svedka), a to napríklad navrhnutím dôkazu na preukázanie tvrdení odporujúcich tvrdeniam obsiahnutým v predmetnom prehlásení, čím pre navrhovateľov vytvoril podstatne nevýhodnejšie podmienky pre preukázanie svojich tvrdení, než akými disponoval druhý účastník predmetného konania. Takéto porušenie princípu kontradiktórnosti a princípu rovnosti zbraní je porušením základných definičných prvkov práva na spravodlivé súdne konanie.

Krajský súd napadnuté rozhodnutie okresného súdu považoval za vecne správne, vychádzajúc pritom z toho, že navrhovatelia nepreukázali žiaden právny titul pre užívanie pivnice, ktorá bola predmetom sporu medzi účastníkmi príslušného konania. V tejto súvislosti krajský súd uviedol, že Stavebné bytové družstvo vo V. K. (ďalej len „SBD“) na základe šetrenia na mieste samom prevzalo do evidencie faktický stav užívania pivnice, a tak oficiálne priradilo k jednotlivým bytom konkrétne číselne označené pivnice, pričom len tieto podklady družstva o rozsahu realizovaného nájomného práva členov družstva sú a môžu byť v budúcnosti právnym titulom pre domáhanie sa práv podľa nájomných zmlúv. Na základe toho krajský súd dospel k záveru, že aj keby navrhovatelia „skutočne boli užívali túto pivnicu nepretržite od roku 1993 (čo nebolo preukázané), museli by sa podriadiť rozhodnutiu SBD o inom užívaní ... a ani súd by nemohol takto vyjadrený zámer družstva zmeniť“.

Z posúdenia veci krajským súdom vyplýva, že i keď tento neuviedol výslovne, že v rámci odvolacieho konania doplnil dokazovanie, potvrdil rozsudok okresného súdu nie na základe hodnotenia dôkazov okresným súdom, ale na základe vlastného priameho posúdenia dôkazov o rozsahu realizovaného nájomného práva (evidencie SBD o faktickom stave). Takéto vykonanie dôkazov krajským súdom však samo osebe nemohlo konvalidovať namietané porušenie procesných práv navrhovateľov okresným súdom. Ako to vyplýva aj z judikatúry ESĽP, aplikácia čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní pred odvolacím súdom závisí od osobitných črt takéhoto konania, pričom do úvahy je potrebné vziať konanie ako celok a úlohu odvolacieho súdu v ňom (pozri rozsudok ESĽP vo veci Kerojarvi v. Fínsko, 1995, Séria A, č. 322, s. 15, § 40 a predchádzajúcu judikatúru v ňom citovanú). Pojem „spravodlivého prejednaní“ pritom vyžaduje, aby účastník konania dostal príležitosť vyhodnotiť relevanciu a váhu dôkazu predloženého súdu a formulovať akékoľvek vyjadrenie k nemu, aké považuje za vhodné (mutatis mutandis rozsudok ESĽP vo veci Kerojarvi v. Fínsko, § 39).

Na jednej strane sa krajský súd „vysporiadal“ s procesným pochybením okresného súdu tým, že preukázanie či nepreukázanie užívania predmetnej pivnice navrhovateľmi nepovažoval za významné pre svoje rozhodnutie o potvrdení rozsudku okresného súdu,

pretože za rozhodujúcu právnu skutočnosť pre rozsah nájomného práva jednotlivých členov družstva považoval evidenciu vedenú SBD. Na strane druhej však opomenul skutočnosť, že okresný súd pri posúdení, či evidencia SBD skutočne zodpovedala faktickému stavu užívania pivníc, vychádzal okrem iného aj z obsahu dôkazu, ku ktorému sa navrhovatelia nemali možnosť vyjadriť. V danej veci preto nerešpektovanie práva navrhovateľov vyjadriť sa k vykonanému dôkazu, navyše dôkazu, ktorý obsahoval zistenie významné pre rozhodnutie okresného súdu, bolo takým zásahom do ich procesného postavenia, absencia ochrany pred ktorým zo strany krajského súdu znamená absenciu práve tej ochrany základných práv a slobôd, na poskytovanie ktorej sú všeobecné súdy príslušné a povinné zároveň. Všeobecné súdy totiž nie sú zodpovedné len za výklad a aplikáciu zákonov, ale sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd v zmysle čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy (mutatis mutandis I. ÚS 13/00). Inými slovami, účinky výkladu a aplikácie práva všeobecnými súdmi musia byť v súlade s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách, ktorou je Slovenská republika viazaná. Opomenutie krajského súdu zaoberať sa námietkou porušenia jedného zo základných procesných práv účastníka konania postupom prvostupňového súdu zasiahlo priamo do ústavného práva navrhovateľov vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, a tým zároveň aj do tých aspektov ich práva na spravodlivé súdne konanie, ktoré vychádzajú z princípu kontradiktórnosti konania a princípu rovnosti zbraní. Tým vyvolalo účinky nezlučiteľné tak s obsahom práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj s právom na spravodlivé súdne konanie zaručeným v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva navrhovateľov vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, tak ako im ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva na spravodlivé súdne konanie, tak ako im ho garantuje čl. 6 ods. 1 dohovoru.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2001

